

Poznańskie Towarzystwo Przyjaciół Nauk
Wydział Historii Sztuki i Nauk Społecznych
Prace Komisji Historycznej
Tom 74

Maurycy Zajęcki

**Instrumenty prawne
ochrony przeciwpożarowej
w miastach Polski przedrozbiorowej**

Poznań 2014

Spis treści

Nota redakcyjna.....	7
Słowo wstępne	9
Wstęp	11
1. Cel pracy.....	11
2. Miasto jako materialne środowisko życia	14
3. Pojęcie instrumentu prawnego	17
4. Ramy czasowe i terytorialne pracy	18
5. Metodologia	20
Część pierwsza: Czynniki rozwoju instrumentów ochrony przeciwpożarowej	
I. Węzłowe problemy rozwoju społeczno-gospodarczego i ustroju miast Polski przedrozbiorowej	27
1. Czynniki społeczno-gospodarcze.....	27
2. Czynniki polityczne i prawne.....	37
3. Zagadnienie typologii procesów urbanizacyjnych w Polsce przedrozbiorowej.....	51
II. Źródła prawa ochrony przeciwpożarowej.....	59
1. Przywileje i mandaty monarsze	60
2. Powszechne prawo niemieckie.....	66
3. Prawodawstwo patrymonialne	72
4. Uchwały władz miejskich.....	79
5. Statuty i wilkierze cechów oraz związków czeladniczych	94
6. Stanowione prawo ogólnokrajowe.....	99
7. Uchwały sejmikowe	103
8. Zarządzenia komisji szlacheckich i centralnych organów policyjnych.....	105
9. Uprawnienia prawodawcze marszałków i wojewodów.....	112
10. Autonomiczne prawodawstwo gmin żydowskich i ugody z magistratami.....	114
11. Ortyły i pouczenia prawne sądów miejskich. Orzecznictwo sądów zadwornych.....	118
12. Prawo wiejskie	121
13. Prawo zwyczajowe	123
14. Literatura prawnicza.....	125
Część druga: Instrumenty prawne ochrony przeciwpożarowej	
III. Przestępstwo podpalenia i nieumyślnego spowodowania pożaru	129
IV. Porządek architektoniczno-budowlany	153
1. Kominy	154
2. Pokrycie dachów	164

3. Mury grodziżarowe	169
4. Wspieranie zabudowy murowanej; ograniczanie zabudowy drewnianej	173
5. Podcienia	185
6. Miedzuchy	186
7. Uliczki podmurne (przymurne)	189
8. Lokalizacja zakładów rzemieślniczych	193
9. Infrastruktura przeciwpożarowa	197
V. Zachowania w życiu codziennym	203
1. Patrołowanie ulic	203
2. Składowanie materiałów łatwopalnych	214
3. Oświetlenie	218
4. Ogień w wykonywaniu rzemiosł	225
5. Palenie tytoniu	227
VI. Gromadzenie sprzętu gaśniczego i przebieg akcji gaszenia pożaru	229
1. Sprzęt gaśniczy gromadzony przez mieszkańców	229
2. Sprzęt gaśniczy gromadzony przez cechy i urzędników miejskich	238
3. Sygnał alarmowy	247
4. Obowiązek uczestnictwa w akcji	253
5. Podział obowiązków	257
6. Zapobieganie szabrownictwu	265
7. Nagrody	269
VII. Odszkodowania	273
Zakończenie	277
1. Podsumowanie analiz źródłowych	277
Ochrona przeciwpożarowa w średniowieczu	277
Ochrona przeciwpożarowa we wczesnych czasach nowożytnych	279
Ochrona przeciwpożarowa w czasach stanisławowskich	282
2. Wnioski	284
Bibliografia	299
Skróty stosowane w opisie bibliograficznym	299
Źródła rękopiśmienne	300
Źródła drukowane	301
Opracowania	314